

**VI VIL TA HELE KOMMUNEN I BRUK.
NY POLITISK KURS FOR
LOKALSAMFUNNET.**

**FORSLAG TIL BUDSJETT
FOR HALDEN KOMMUNE**

2023

BUDSJETT 2023 FOR HALDEN KOMMUNE.

Overordna forhold.

Pensjonistpartiet har funnet det riktig å foreta en overordna gjennomgang av den situasjonen som kommunen nå har kommet i med bakgrunn i den politikken som har vært lagt til grunn og gjennomført gjennom en del år. Grunnlaget for det er også de siste årenes økonomiske resultater som ikke har gått i positiv retning. Det viser nå den situasjon som de store driftsområdene bærer preg av ved at det stadig flere ganger i året må iverksettes omstillinger og nedbemanninger innenfor helt sentrale områder.

Etter at det i noen tid ble brukt "ostehøvel" prinsippet så er det nå gått over til direkte reduksjon /avvikling av helt sentrale funksjoner i den kommunale virksomheten.

For at ikke dette bare skal være påstander som vil bli hengende i løse luften så har det denne gangen blitt nødvendig å foreta en analyse av hvorfor kommunen har kommet dit den nå har gjort.

Det skjer gjennom den innledningen som her blir foretatt over hva som har skjedd de siste årene. Det blir også foretatt en gjennomgang når det gjelder den økonomiske politikken grunnlag som på mange måter medfører at kommunen får vanskeligheter med sin oppgaveløsning i forhold til innbyggerne.

Det neste som er viktig å ha med seg er utviklingen når det gjelder regnskapsresultatene fra 2014 til 2021. Her kommer det klart fram når "oljepengene" forsvant, samt støtte til Covid-19 likeså. Skatt og rammeoverføringene ble også redusert. Det legges så opp til gjennom det framlagte budsjettforslaget fra kommunedirektøren at det skal iverksettes nye tiltak innenfor alle kommuneavdelingene.

Pensjonistpartiet ser ikke konsekvensene av dette som det her er lagt opp til og vil derfor inntil videre ikke iverksette noe som vil stride mot lov, regler og forskrifter. Det må derfor omfordeles, tilføres store midler i denne sammenheng. Det vil vi vise gjennom vårt forslag til budsjett for 2023.

Administrasjonens analyser og vurderinger.

Det er tidligere fra administrasjonen gjort en god analyse av hvilken situasjon kommunen nå står ovenfor i tiden som kommer. Den økonomiske foranalysen som ble lagt fram for kommunestyret i 2020 viste at det var et inndekningsbehov på nærmere 80 millioner i forhold til de tjenester som kommunen skal gi innbyggerne om det skulle opprettholdes. Det fortsatte med at administrasjonen understreket hva utviklingen ville bli når budsjettet for 2021 ble lagt fram og vedtatt i desember 2020 sammen med økonomiplan for 2021 - 2024. Det forsterket seg ytterligere når økonomiplan for 2023 – 2026 ble behandlet i juni 2022 hvordan utviklingen kom til å bli.

Det som nå er lagt fram fra administrasjon angående budsjett 2023 signaliserer at det må foretas sterke prioriteringer om kommunens innbyggere ikke skal komme i den situasjon at de ikke får de tjenester som er nødvendige i årene som kommer. **Pensjonistpartiets forslag til budsjett 2023 bygger derfor på at nødvendige tiltak iverksettes slik at innbyggerne får de tjenester de har krav på.**

Viktige forhold i budsjettsammenheng.

Det ble foretatt en grundig gjennomgang av Pensjonistpartiet i den økonomiplan for 2023 - 2026 som ble framlagt og behandlet i juni. Der ble det blant annet understreket hvilke utfordringer kommunen nå har ved at det nå har pågått et arbeid med ny arealplan i over 4 år. Resultatet av dette arbeidet vil ikke fremme vekst og utvikling i kommunen slik vi ser det. Det er viktig at det blir understreket når vi nå skal behandle budsjettet for 2023 som er så utfordrende som det nå har blitt. Den vil ikke påvirke kommunens utvikling om den blir vedtatt slik den nå foreligger. Arealplanen som nå er utarbeidet og som Statsforvalteren har i sitt meklingsgrunnlag ikke hensyntatt de befolkningsanalyser som foreligger når det gjelder tilflytting til kommunen. Alle må nå kunne ta inn over seg at vi i årene som kommer også får store utfordringer når det gjelder alderssammensetningen i kommunen. Vi er på vei til å bli en kommune på noe over 31.000 tusen innbyggere hvor 1/3 av befolkningen er fra 55 år og oppover. Det gir ikke det økonomiske grunnlaget som trengs for at kommunen skal få vekst og utvikling. Det forholdet tar Pensjonistpartiet opp som et meget sentralt forhold i sitt budsjett for 2023.

Hva er situasjon i dag?

Halden kommune er nå inne i en utvikling som ikke er bærekraftig over tid. Det viser de tiltak som er iverksatt innenfor de helt sentrale tjenestene som kommunen skal gi til sine innbyggere. Det gjelder i første rekke innenfor helse/mestring, undervisning/oppvekst og NAV. Det har skjedd en omorganisering og nedbygging innenfor disse områdene som har medført at tjenestene som her skal ytes etter lov, regler og forskrifter ikke blir ivaretatt. Det ble varslet fra kommunedirektøren at tjenestene til innbyggerne nå vil bli lagt opp til etter godt nok og at omsorgsbæreevnen var nådd i 2020. Det ble også varslet om at det burde bli satt en «fot i bakken» når det gjaldt å ta opp så mye lån som kommunestyret har lagt opp til.

I Budsjett for 2023 blir det igjen fremmet fra kommunedirektøren at låneopptakene skal reduseres og skyves ut i tid. Det er derfor foretatt store reduksjoner når det gjelder låneopptak. Grunnlaget for dette er slik vi i Pensjonistpartiet ser det, for å få bedre kontroll over låneutviklingen i kommunen. Det som det her innledningsvis er framført er det helt overordna som politisk nivå må ta stilling til.

Den kursen som de som styrte tidligere kommunevalgperioder og de rødgrønne som nå har overtatt det politiske ansvaret styrer etter, den kursen kan ikke fortsette. Som alle kan se av regnskapstallene så er den ikke bærekraftig.

Det økonomiske grunnlaget for politikken.

Pensjonistpartiet mener at den politiske kursen som nå følges av det politiske flertallet ikke kan fortsette. Det i forhold til at tjenestetilbudet blir svekket og at nivået på kommunale skatter og avgifter blir vanskelige å bære for mange av Haldens innbyggere. Som det er fremført utallige ganger de senere årene så får ikke sårbare og vanskeligstilte grupper de tjenester som lov, regel og forskrifter forutsetter. De punktene som her følger, viser grunnlaget for at ikke dette skjer.

- Den ekspansive økonomiske politikken som føres av det politiske flertallet må endres. Det tas opp lån som de neste 20 til 25 årene vil binde kommunens handlefrihet. Rentene økes nå også betraktelig i tiden som kommer.

- Omsorgsbæreevnen ble nådd i 2020. Den politiske kursen må derfor legges om.
- Vanskeligstilte og sårbare grupper innenfor både helse og mestring, undervisning og oppvekst, og NAV blir ikke ivaretatt slik lovverket krever.
- Skatter og avgifter, samt gebyrer og egenandeler har nådd ett nivå som for mange har blitt mer enn belastende.
- Det blir fortsatt prioritert og arbeidet med de store kostnadskrevende prosjektene i sentrum som om at alle skal bo innenfor dette området.
- Det er en målsetting at det i løpet av 2023 skal opparbeides et disposisjonsfond på 240 millioner kroner. Det er ikke mulig uten at dette rammer tjenestetilbudene til lokalbefolkningen.

Som det kommer frem av grafen så har premieavviket økt fra 147 millioner i 2010 til 444 millioner i 2022 som er en utvikling på 297 millioner som nå står i kommunens balanseregnskap, men skal utgiftsføres i driftsregnskapet de nærmeste 7 årene. Ordningen er slik at forskjellen mellom utbetalt premie og årets pensjonskostnad skal føres som premieavvik. Alternativet til 7 år amortisering er å ta alt i år 2 (året etter det oppstår) altså, istedenfor å dele kostnadene over 7 år kan man ta hele kostnadsføringen på en gang. Det siste som her er nevnt har ikke skjedd noen år.

Pensjonistpartiet er av den oppfatning at det nå må avklares hvordan denne saken nå skal behandles rent regnskapsmessig da kommunen **ikke har hatt driftsbalanse i sine årsregnskap når premieavviket tas med hverken i årene 2019, 2020 eller 2021.** Premieavviket økte for årene 2020 til 2021 med 87 millioner kroner.

Det står i Samarbeidsavtalen mellom de partiene som nå har det politiske ansvaret i kommunen under punkt: Økonomisk styring følgende:

Driften av kommunen må være i balanse og bærekraftig. Alle utgifter (inklusive avskrivninger og pensjonskostnader) må dekkes over det årlige budsjett. Økningen av driftsutgiftene må skje gjennom omprioriteringer, ikke indirekte gjennom låneopptak. Investeringsprosjekt skal finansieres med en egenkapital andel.

De følgende sider viser utviklingen i kommunen på helt sentrale forhold som får avgjørende innvirkning på budsjettene i årene som kommer.

Endringer av forslaget til kommuneplans arealdel.

Pensjonistpartiet er av den oppfatning at det ikke vil være mulig å få til økt tilflytting til kommunen som vil skape flere arbeidsplasser hvis ikke det skjer omfattende endringer i budsjettet og i det forslaget angående arealplan som kommer til behandling. Fra Halden Næringsutvikling blir det i brev blant annet framført følgende:

Sitat: Halden 28.01.2021 Halden Næringsutvikling

Kommentarer fra næringslivet som gjelder prosessen rundt ny arealplan, samt signaler om illeggelse av byggeforbud.

Avslutningsvis vil vi vise til Halden Kommunes Samfunnsdel for 2018-2050, som setter en tydelig visjon om at Halden skal være forberedt på omstilling. Vi ser fram til å finne framtidsrettede og langsiktige tiltak i fellesskap, slik at vi kan skape en omstillingsdyktig og attraktiv by for innbyggere og jobbskapere i Halden. I en tid med mye usikkerhet som følge av Corona pandemien er det viktigere enn noen gang å legge opp til forutsigbarhet der det er mulig, og å sikre fremdrift i utviklingsprosjekter. Det offentlige spiller her en sentral rolle som en bidragsyter.

Vi ber derfor om:

- At Halden Kommune opptrer ansvarlig og forutsigbart, og at prosjekter som er i tråd med gjeldene plan må kunne planlegges, vedtas og omsøkes umiddelbart. Vi ber også om at bruken av forbudsbestemmelsen i PBL §13-1 holdes til et minimum. Dersom bestemmelsen benyttes, må det være særskilt begrunnet i hvert enkelt tilfelle.

- Det utarbeides en tydelig plan for grundig medvirkning i det videre arbeidet med kommuneplanens arealdel. Vi ønsker en større medvirkningsprosess enn en ordinær høringsrunde, slik at det blir rom for innspill, refleksjoner og dialog.
- Et bredt politisk flertall bak kommuneplanens arealdel. Bransjen mener at kommunestyret på nytt må vurdere mandatet til styringsgruppa og hvordan de skal jobbe. Sitat slutt.

Dette sitat fra Halden Næringsutvikling støtter Pensjonistpartiet fullt ut.

De helt overordna styringsmekanismene som ligger i arealplanutkastet fjernes slik at innbyggerne som bor i kommunen og de som ønsker å investere for utvikling blir ivaretatt på en langt bedre måte enn det som det her legges opp til.

Det gjelder særlig følgende:

- Rekkefølgebestemmelsene for utbygging av det enkelte områdene fjernes. Likeledes fjernes opplegget med "5 årsplaner" for hvor utbygging skal skje når det gjelder nye boligområder.
- Forutsetningen om at 2/3 av utbyggingen av nye boliger/leiligheter skal skje i sentrumsområdet blir fjernet fra planen.
- Målsettingen om at Halden skal bli en "kompakt" by fjernes. Halden skal heller bli en by med et sentrum med gode romslige områder slik at barnefamilier finner seg vel til rette.
- De miljømessige forholdene for innbyggerne ved en slik omlegging av boligpolitikken utredes slik at de samfunnsmessige forholdene kommer bedre fram. Det gjelder særlig barnefamilier som skal bo tett i små leiligheter i sentrumsområdene på grunn av kostnadsutviklingen.
- Utredning som gjelder skolekapasiteten/grenser og eventuell avvikling av skoler legges fram til behandling sammen med arealplan ved neste gangs behandling. Økonomisk analyse for å kunne opprettholde en skolevirksomhet i forhold til lov, regler og forskrifter utarbeides også.
- Det utarbeides kostnadsanslag for flere av de viktige veiforbindelsene som forutsettes å bli vedtatt i det fremlagte planforslaget til arealplan. Dette gjelder i særlig grad veitilknytning fra Halden sentrum mot Iddesiden.

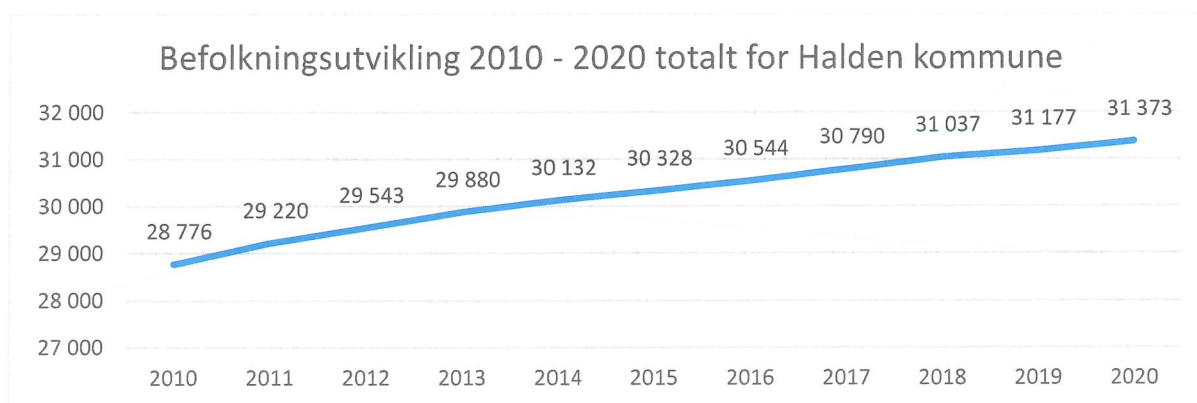
Overordna utfordringer.

Stort sett er hele det politiske miljøet enige om hva som er kommunens helt overordna utfordringer. Det er og blir at sysselsettingsgraden over flere år har vært synkende. Fra ca. 64% i 2010 til ca. 57 % i 2020 (Andel sysselsatte i befolkningen mellom 15 og 74 år).

Administrasjonen mener at det må være en målsetting om at det fram til 2025 skal skapes 500 nye arbeidsplasser i Halden. Det er ikke vanskelig å dele den målsettingen, men det blir helt umulig å nå dette målet med den politikken som nå blir ført som Pensjonistpartiet her har pekt på. Det gjelder både den økonomiske og arealmessige disponeringen som nå skal gjennomføres de neste 4 årene. Det som flertallet i kommunestyret nå legger opp til vil medføre at det på mange områder blir en handlingslammelse ved at det blir tredd en "tvangstrøye" ned over de som skal medvirke til at lokalsamfunnet skal vokse og utvikle seg vil stoppe opp. Kommunen får nok med å betale langsiktige låneopptak samt å styre kommunen mot at tilnærmet alt skal skje i sentrumsområdet.

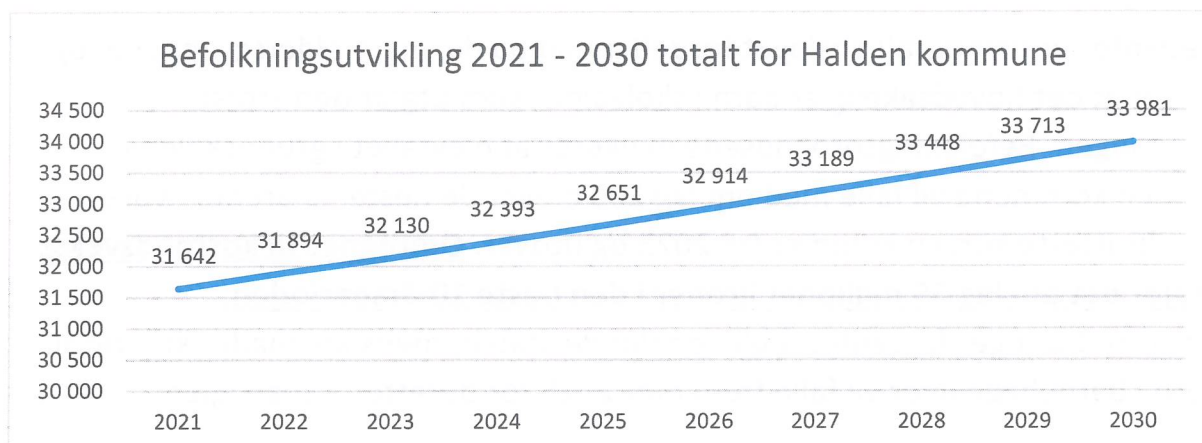
Befolkningsanalyse.

Med befolkningsanalysen ønsker vi å belyse de viktigste utviklingstrekkene i befolkningsutviklingen og befolknings sammensetningen de neste 10 årene. Det er spesielt interessant i forhold til den forventede «eldrebølgen» som for så vidt allerede har startet, men som treffer oss for fullt den kommende 10-årsperioden. Det er derfor viktig å ha et tydelig bilde på de økonomiske konsekvensene av denne utviklingen med tanke på kommunal tjeneste- og velferdsutvikling i årene fremover, og de beslutninger som er nødvendig å ta i dag for å møte denne utfordringen på best mulig måte. I denne analysen har vi derfor brakt inn et avsnitt som beregner kostnadseffektene av den demografiske utviklingen som ligger i befolkningsprognosene de neste 10 årene. For enklere å se sammenhenger og trender starter analysen med et avsnitt om hvordan utviklingen har vært de foregående 10 årene, og årsakssammenhenger til den utviklingen som allerede har funnet sted. Befolkningsanalyse - historisk utvikling. Befolkningsutviklingen i Halden kommune har samlet sett vist en noenlunde jevn økning på i underkant av 1 prosentpoeng hvert år i perioden 2009 – 2020. Veksten var likevel større i starten av perioden enn den var mot slutten av perioden. Totalt har befolkningen økt med 9 % i løpet av denne 10-års perioden.

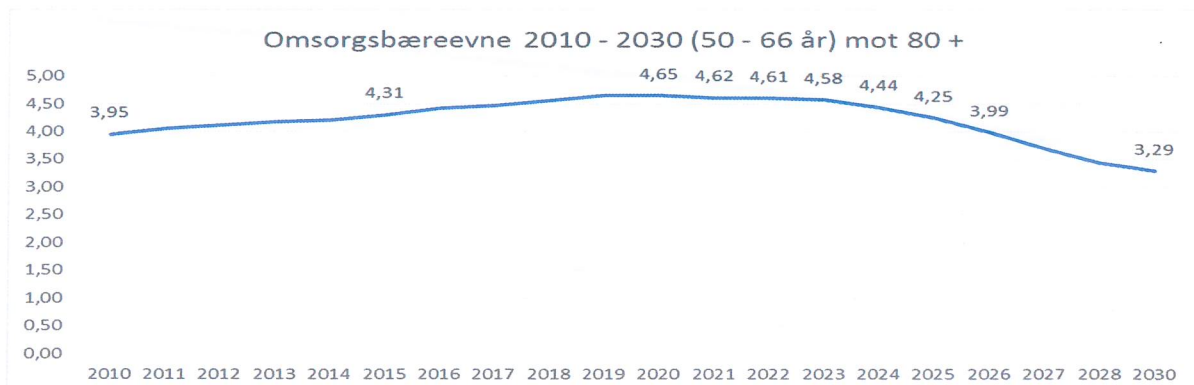
Befolkningsanalyse - Fremtidige befolkningsprognoser.

For å kunne si noe om hvordan befolkningsutviklingen vil bli de neste 10 årene må vi legge noen forutsetninger til grunn. Vi har i dette arbeidet valgt å legge SSB sine befolkningsprognoser til grunn, og deres MMM-alternativ. MMM-alternativet betyr altså middels fruktbarhet, middels levealder og middels nettoinnvandring. Ser vi på utviklingen de neste 10 årene med dette lagt til grunn ser vi at den totale befolkningsveksten de neste 10 årene antas å utgjøre en samlet vekst på om lag 8 %. Dette er altså antatt at befolkningsveksten de neste 10 årene vil være noe lavere enn den har vært de siste 10 årene.

Vi ser at vi pr 2020 har nådd toppunktet på omsorgsbæreevnen i lokalsamfunnet vårt. Dette henger igjen sammen med utviklingen i aldersgruppen 67+ de neste årene. Når antallet innbyggere bikker over fra yrkesaktiv alder til 67+ reduseres omsorgsbæreevnen tilsvarende. Og når disse etter hvert når en alder av 80+ får vi et kraftig fall i omsorgsbæreevnen i kommunen. Aldersbæreevnen svekkes dermed kraftig (færre yrkesaktive 25–66 år) pr pensjonist. Det blir også færre omsorgspersoner (50–66 åringer) til å

følge opp egne foreldre/slektninger blant de eldste innbyggerne (80+) i prognoseperioden.

Helse og mestring

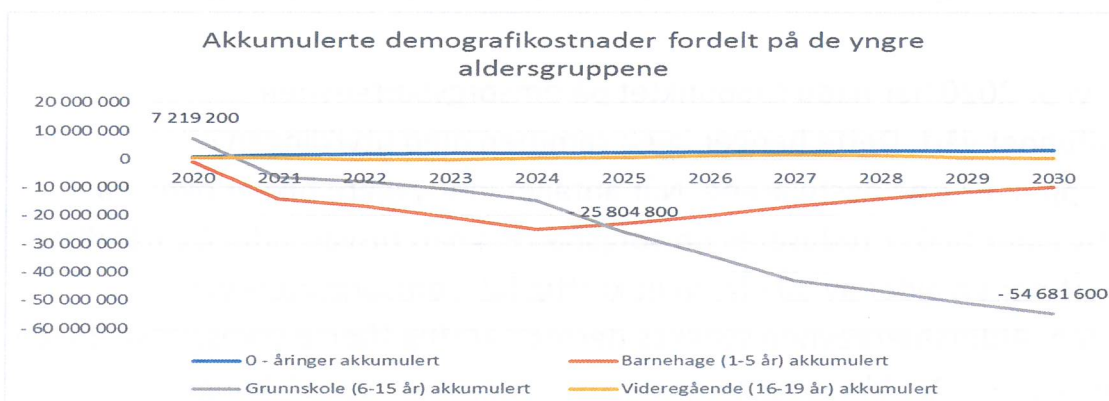
Fremskrevet behov og kostnad.

For 2020 var budsjettert ramme til Helse og mestring kr. 676 000 000,-. I tillegg kommer inntekter fra brukerbetaling og ulike tilskuddsordninger. Dersom vi fremskriver behovene tilsvarende veksten i antall av befolkningen over 80 år, øker behovet for ramme til **1 602 000 000,- i 2045**. En økning i rammen med nesten 250 %.

Framskrivningen viser det enorme omstillingsarbeidet som ligger foran oss, og hvordan hver krone må brukes på aller beste måte for å sikre tjenester til alle.

Nedenfor er demografi anslaget fordelt innad på de yngre aldersgruppene, og en ser at det hovedsakelig er barn i skolealder som utgjør den største nedgangen. Befolkningsprognosene indikerer at elevtallet i grunnskolen i Halden kommune vil falle med om lag 200 elever de neste 10 årene, hvorav den bratteste kurven kommer fra 2025 og utover. **Omregnet til kostnadsvekst utgjør det om lag 55 millioner kroner i den neste 10-årsperioden.**

Antallet 0-åring forventes å bli noenlunde stabilt, mens kostnader knyttet til barn i barnehagealder vil falle frem mot 2025 for deretter å stige igjen.

Oversiktene som her er vist, understreker alvoret som kommunen står ovenfor i årene som kommer:

- Befolkningsutviklingen hadde en forholdsvis jevn utvikling fra 2010 til 2020 totalt for Halden kommune.
- Befolkningsutviklingen nådde i 2020 toppunktet for omsorgsbæreevnen for lokalsamfunnet vårt. Det henger sammen med utviklingen i aldersgruppen 67+.
- Aldersbæreevnen svekkes dermed kraftig (færre yrkesaktive) 25 - 66 år pr. pensjonist. Elevantallet i grunnskolen vil falle i årene som kommer som klart indikerer at dette går feil vei.
- Spørsmålet blir da hvorfor har dette skjedd?
- Etter Pensjonistpartiets oppfatning er det flere forhold til det, men noe av det viktigste er følgende:

Oljealderen går mot slutten.

Administrasjonen understreket på en god måte hvilke utfordringer som kommunen nå måtte forvente å stå ovenfor i tiden som kommer når budsjettforslaget for 2023 ble lagt fram. Budsjettet har omfattende utredninger og peker på hva som vil skje i årene som kommer.

Her er Perspektivmeldingen fra regjeringen et viktig bidrag. Hvis den politikken som nå har vært ført i kommunen - som kommunestyret med sitt flertall - fortsatt skal være det som er gjeldene politikk de neste 4 årene, så vil ikke det være mulig å nå de målsettinger som her trekkes opp.

Kommuneplanens samfunnsdel og kommuneplanens arealdel som beskriver de langsiktige utfordringene, mål og strategier for kommunen som helhet og kommunen som organisasjon i et lenger tidsperspektiv. Dette sammen med budsjett som legger grunnlaget for hvilke økonomiske rammer som blir disponible i tiden som kommer avgjør kommunens utvikling.

Perspektivmeldingen som nå er lagt fram beskriver blant annet hva som kan forventes av økonomiske overføringer til kommune Norge i årene som kommer. Det viktige å ha klart for seg er at "oljealderen" går mot slutten blir det sterkt understreket. Kommuner som ikke greier å tilpasse seg dette forholdet vil ikke kunne gi de tjenester som innbyggerne i kommunen vil ha krav på. Som tidligere nevnt så ligger den økonomiske politikken som har vært ført fortsatt fast slik kommunestyret har vedtatt. **Både i forrige valgperiode og**

etter at det ble politisk skifte i 2019 som har forsterket fastlagt kurs ytterligere.

HVA KAN MOTVIRKE DET SOM HER HAR FUNNET STED NÅ OVER ET ANTALL ÅR?

1. Politisk ledelse må igjen ta ansvaret for at tomte og boligpolitikken blir gjenreist i kommunen.
2. Politisk ledelse må likeså ta hoved ansvaret for næringspolitikken.
3. Politisk ledelse bruker alt for mye tid på å behandle utredninger, rapporter og analyser som bare konstaterer det faktiske forholdet.
4. Politisk ledelse har et pengeforbruk som langt overstiger det som er forsvarlig på investeringssiden. investeringene reduseres derfor med minst 1000 millioner kroner i den kommende 4-års perioden.
5. Politisk ledelse har til nå ikke innsett at kursen som er fulgt i flere år har stoppet muligheten til å skape de verdier som er nødvendig for ett lokalsamfunn som nå er i stagnasjon.

Hva skal til for at denne situasjonen nå blir endret slik at personer og virksomheter flytter til kommunen for at ny vekst kan finne sted?

Det må velges et politisk utvalg som har sin hovedoppgave å få ting gjort, slik at en kan gå fra utredninger til handling.

Kommunen kan ikke bare vente på at ting kan skje for å håpe på det beste. Det skaper ikke utvikling som sårt trengs i Halden.

HELSE OG MESTRING

- Halden kommune trenger flere plasser for heldøgns plasser. I den sammenheng vil vi at Karrestad tas i bruk når Helsehuset nå er ferdig.
- Det settes av mer midler til aktivitet for demente.
- Omsorgslønnen for de som tar seg av sine nærmeste er fortsatt for lav i forhold til de de retningslinjer som er anbefalt fra sentrale myndigheter. Det er anbefalt at omsorgslønnen skal knyttes til laveste tariff for avlønning av hjelpepleier/omsorgsarbeider. Dette vil medføre en merkostnad på ca. 2,6 millioner på årsbasis. Lønnen for de som utførere

dette arbeidet justeres opp til dette nivået fra 1.1. 2023. Det er ikke riktig at disse personene som utfører disse oppgavene skal være «underbetalt» slik det nå skjer. Dette forholdet bør ikke det politiske nivået i kommunen akseptere, derfor denne endringen.

- Kommunen utarbeider en plan for et utvidet legekontor i Tistedal slik at det som er vedtatt blir gjennomført.
- Det er stort behov for ordinære sykehjemsplasser i kommunen da det er ventelister på å få plass.
- Helsehuset får nødvendig bevilgning slik at 5. etage åpnes fullt ut med alle sine plasser. Det skal være døgnbemannet 7 dager i uken.
- Digital hjemmehjelp skal være et positivt supplement til de som ønsker det.
- Brukerombud skal ansettes snarest.
- Opprettholde avlastningstilbud i helgene.
- Det tilføres til helse og mestring 35 millioner kroner til drift utover kommunedirektørens forslag til budsjett.

UNDERVISNING OG OPPVEKST

- Kommunalavdeling Undervisning & Oppvekst får tilført mere midler med Pensjonistpartiets budsjettforslag som kommer frem i et eget oppsett.
- PPT styrkes slik at alle som har behov for tjenester får det uten at «ventelister» blir benyttet. Alle som har behov skal derfor prioriteres.
- Det vises til fremlagte økonomiske oversikter hvor mye som blir tilført undervisning, oppvekst og kultur.
- Rehabilitering/oppgradering av Berg skole starter i 2023 ved at det bevilges 24 millioner kroner i 2023 og 20 millioner i 2024.
- Det tilføres til skolen 28 millioner kroner til drift utover kommunedirektørens forslag til budsjett.

Sentraladministrasjon

- Eiendomsskatten reduseres fra 3 promille til 2,7 promille for å avhjelpe at de øvrige avgiftene i kommunen økes i 2023. Utviklingen som nå skjer i kommunen, er at hele avgifts trykket i forhold til innbyggerne nå er blitt for høyt.

- Investeringsbudsjettet for de neste 4 årene reduseres med minst 1000 millioner utover administrasjonens forslag. Det vil berøre både investeringene som er knyttet til den ordinære driften, men også til VAR som er selvkost. Hvis den samlede gjelden som bare er knyttet til de ordinære driftsbudsjettene hadde bare vært halvparten av det den er i dag så ville det frigjort mellom 110 til 120 millioner som kunne gått til vanlig drift. Kommunen ville vært i en helt annen situasjon enn det den er i dag om det hadde skjedd.
- Innsparingstiltak som rammer de som har det vanskeligst fra før skal ikke iverksettes.
- NAV får tilført nødvendige midler. NAV må ha som utgangspunkt for sitt arbeide i forhold til vanskeligstilte og sårbare personer at det ikke er et mål i seg selv å spare økonomiske midler ovenfor disse personene, men tvert imot gi nødvendig støtte slik at lov, regler og forskrifter blir ivaretatt fullt ut.
- Det settes i gang boligbygging for vanskeligstilte. Esso – tomten benyttes til dette formålet.
- Det gis muligheter for at ferie kan tas også utenfor egen kommune får de som mottar avlastning.
- Berg idrettslag får utbetalt kr 1,75 millioner som kommunen har holdt igjen tidligere.
- Halden kirkelige fellesråd får tilført mer midler slik at kirker kan holdes åpne og at kirkegårdene blir ivaretatt. Det bevilges en million kroner til fellesrådet i tillegg til kommunedirektørens forslag.
- Det skal være et betjent turistkontor hele året. Det er i denne sammenheng avsatt en million kroner utover det fremlagte budsjettforslaget.
- Det utarbeides en avtale med Amcarklubben for bruk av Fiskebrygga onsdager i sommerhalvåret som skal være gratis.
- Det tilføres til sentraladministrasjonen 15 millioner kroner til drift (NAV) utover kommunedirektørens forslag til budsjett.

MILJØTILTAK

- Trafikkløsning i Elvegata, Fylkesvei 220 mot Idd må finne sin løsning i forhold til myke trafikanter. En konsekvens av satsningen på Iddesiden med blant annet nye Kongeveien skole på Risum og utbygging i boligområder er at trafikkmønsteret må endres. Det er et klart ønske og

en målsetting å redusere biltrafikken på fylkesvei 220 gjennom Elvegata og Wiels plass i tillegg til å bevare det historiske bymiljøet i Elvegata under festningen. Med økt trafikk mot et utvidet områdesentrum på Risum er det i sentrumsplanen foreslått å bygge tunneller for å få på plass ett ringveisystem i sentrum. Det er også et viktig ledd i å frigjøre areal til økt gang- og sykkelvei samt trygge skoleveier. Utredning foretas i 2023.

- Videreføring av gang/sykkelvei til Tistedal fra avkjøring Fosseveien planlegges. Det igangsettes i 2023.

TEKNISK SEKTOR

- Arealplanarbeidet stoppes og den vedtatt arealplanen fra 2011 videreføres.
- Tidligere avviste reguleringsplaner for boligområder tas opp til behandling i kommunestyret uten opphold slik at boligområdene på Oreid, Leiren og Gimle kan bli byggeklare.
- Det skal utredes hva som fordeles på selvkost – området og hva som er en kostnad på en generell kvalitetsheving når vann og avløps prosjektene blir gjennomført i sentrumsområdene.
- Det iverksettes planfri krysning ved riksveien på Risum for elevene som har sin skolevei til Kongeveien skole. Det forutsettes at dette prosjektet gjennomføres så raskt som mulig i 2023.
- Det planlegges og tilrettelegges for at veiutbygging blir gjennomført fra Odde Bro over Sollihøyda via Brekkerød til Rokkeveien slik at biltrafikken som i dag belaster store boligområder i sentrum kan avlastes betydelig. Prosjektet ligger inne i vedtatt arealplan som en del av den overordna planløsningen for å bedre bomiljøet i store områder i kommunen.
- Tempoet i utbyggingen/rehabiliteringen av vann og avløpsutbyggingen i kommunen skyves noe ut i tid med blant annet grunnlag i de store avgiftsøkninger som nå blir påført den enkelte boligeier og næringslivet ellers. Det vil derfor foretas en bred gjennomgang hva som er helt nødvendig og hva som kan tas over flere år. Plan for dette utarbeides av hovedutvalget i første kvartal 2023.
- Ny gangbru forbindelse etableres der den gamle var i Haakon 7 vei så raskt som mulig.

Med grunnlag i det som her er fremført så vil Pensjonistpartiet fremme følgende endringsforslag for budsjett 2023 med grunnlag i vedlagte skjemaer.

Samlet så vil driftsbudsjettene tilføres ca. 63 millioner kr.

§5-4 bevilningsoversikt drift	Regnskap 2021	Oppr. budsjett 2022	Rev. Budsjett 2022	Budsjett 2023
Rammetilskudd	- 1 088 230 -	1 040 082	-1 028 073 -	1 150 957
Inntekts- og formuesskatt	- 876 398 -	857 964	-903 436 -	893 748
Eiendomsskatt	- 92 956 -	94 100	-90 600 -	92 841
Andre generelle driftsinntekter	- 3 938 -	2 850	-2 850 -	1 750
Sum generelle driftsinntekter	-2 061 522	-1 994 995	-2 024 959	-2 139 296
Korrigert sum bevilgninger drift, netto	1 771 010	1 760 477	1 805 251	1 868 650
Avskrivninger	148 855	140 968	140 968	140 968
Sum netto driftsutgifter	1 919 865	1 901 446	1 946 219	2 009 618
Brutto driftsresultat	-141 657	-93 550	-78 740	-129 678
Renteinntekter	- 7 958 -	9 242 -	9 242 -	16 296
Utbytter	- 7 142 -	5 629 -	10 929 -	9 424
Gvinster og tap på finansielle omløpsmidler	-	0	-	-
Renteutgifter	55 450	83 121	83 334	110 413
Avdrag på lån	134 311	93 469	93 469	163 020
Netto finansutgifter	174 662	161 719	156 632	247 712
Motpost avskrivninger	- 148 855 -	85 500 -	85 500 -	140 968
Netto driftsresultat	- 115 851 -	17 331 -	7 608 -	22 934
Disponering eller dekning av netto driftsresultat			-	-
Overføring til investering	12 742	6 891	6 891	13 019
Avsetninger til bundne driftsfond	42 612	4 977	4 978	4 977
Bruk av bundne driftsfond	- 37 256 -	3 336 -	13 060 -	3 336
Avsetninger til disposisjonsfond	88 757	15 690	15 690	18 815
Bruk av disposisjonsfond	-	6 891 -	6 891 -	10 541
Dekning av tidligere års merforbruk i driftsregnskapet	-	-	-	-
Sum disponeringer eller dekning av netto driftsresultat	106 855	17 331	7 608	22 934
Fremført til inndekning i senere år (merforbruk)	- 8 995 -	0 -	0	0

§5-4 bevilgningsoversikt drift 2. ledd	Regnskap 2021	Oppr. budsjett 2022	Rev. Budsjett 2022	Budsjett 2023
Fellesområder	9	-	0	0
Sentraladministrasjon	264 924	95 891	277 390	280 231
Kommunalavdeling Undervisning & Oppvekst	747 283	753 187	769 418	770 751
Kommunalavdeling Helse og mestring	710 268	685 742	718 229	730 912
Kommunalavdeling Teknisk	98 313	97 561	100 381	139 122
Fellesfunksjoner	29 466	27 895	26 895 -	16 048
VAR og Havn	4 797	-	0	-
Samfunn og samskaping	- 3 034	191 775	-5 000	-
Sum bevilgninger drift, netto	1 852 025	1 852 050	1 887 313	1 904 968
Herav:				
Avskrivninger	148 855	140 968	140 968	140 968
Motpost avskrivninger	- 148 855 -	85 500	-85 500 -	140 968
Netto renteutgifter og -inntekter	22 831	34 394	34 607	34 607
Avdrag på lån	33	70	70	70
Overføring til investering	1 551	4 977	0	-
Avsetninger til bundne driftsfond	42 603 -	3 336	4 977	4 977
Bruk av bundne driftsfond	- 37 213	-	-13 060 -	3 336
Avsetninger til disposisjonsfond	51 210	-	-	-
Korrigert sum bevilgninger drift, netto	1 771 010	1 760 477	1 805 251	1 868 650

§5-5 bevilgningsoversikt investering	Regnskap 2021	Oppr. budsjett 2022	Rev. Budsjett 2022	Budsjett 2023
Investeringer i varige driftsmidler	524 547	658 688	1 068 429	446 915
Tilskudd til andres investeringer	4 182	13 580	3 795	-
Investeringer i aksjer og andeler i selskaper	2 411	1 050	1 050	1 050
Utlån av egne midler	350	-	-	-
Avdrag på lån	-	-	-	-
Sum investeringsutgifter	531 489	673 318	1 073 274	447 965
Kompensasjon for merverdiavgift	- 48 742 -	65 776 -	132 521 -	74 783
Tilskudd fra andre	- 15 896 -	95 000 -	95 000	-
Salg av varige driftsmidler	- 25 709 -	10 000 -	10 000 -	10 000
Salg av finansielle anleggsmidler	-	-	-	-
Mottatte avdrag på utlån av egne midler	-	-	-	-
Bruk av lån	- 422 290 -	484 600 -	817 811 -	309 113
Sum investeringsinntekter	- 512 636 -	655 377 -	1 055 332 -	393 896
Videreutlån	41 016	70 000	70 000	70 000
Bruk av lån til videreutlån	- 41 016 -	70 000 -	70 000 -	70 000
Avdrag på lån til videreutlån	22 110	22 000	22 000	22 000
Mottatte avdrag på videreutlån	- 37 071 -	22 000 -	22 000 -	22 000
Netto utgifter videreutlån	- 14 960	-	-	-
Overføring fra drift	- 12 742 -	6 891 -	6 891 -	13 019
Avsetninger til bundne investeringsfond	16 757	-	-	-
Bruk av bundne investeringsfond	- 366	-	-	-
Avsetninger til ubundet investeringsfond	10 738	-	-	-
Bruk av ubundet investeringsfond	- 19 181 -	11 050 -	11 050 -	41 050
Dekning av tidligere års udekket beløp	901	-	-	-
Sum overføring fra drift og netto avsetninger	- 3 893 -	17 941 -	17 941 -	54 069
Fremført til inndekning i senere år (udekket)	- 0	-	-	-

Pensjonistpartiets innstilling:

1. Pensjonistpartiets budsjettforslag for 2023 vedtas i henhold til § 5-4 Bevilgningsoversikter - drift (1A), § 5-4 Sum bevilgninger drift, netto (1B), § 5-5 Bevilgningsoversikter - investering (2A), § 5-5 Bevilgningsoversikter - investering (2B),
2. Kommunedirektøren gis fullmakt til å disponere ressursene innenfor hvert område i Sum bevilgninger drift, netto (1B). I tillegg gis Kommunedirektøren fullmakt til å justere budsjettet mellom områdene i Sum bevilgninger drift, netto (1B) når det gjelder justeringsbehov av teknisk karakter, og som ikke påvirker tjenestene eller tjenestetilbudet. Øvrige budsjettjusteringer mellom sektorene legges frem for formannskap og kommunestyre etter innstilling fra Kommunedirektøren.
3. Kommunedirektøren skal påse at rammer og vedtak følges opp og rapporterer tertialsvis på sektorenes økonomi til hovedutvalg, formannskap og kommunestyre.
4. Formannskapet disponerer investeringsbudsjettet, innenfor tildelt ramme, i henhold til Bevilgningsoversikter - investering (2B).
5. Halden kirkelige fellesråd gis et driftstilskudd på 13,63 mkr for 2023.
6. Kommunedirektøren gis fullmakt til å ta opp lån på til sammen 309,113 millioner kr. VAR-lån utgjør 71,000 millioner kr av den totale lånesummen. Lånene avdras med en vektet avdragstid sett opp mot objektenes levetid. Startlån utgjør 70 millioner kr av den totale lånesummen og tas opp i henhold til Husbankens retningslinjer, primært med en avdragstid på 20 år.
7. Trekkrettighet i bank beholdes på 100 millioner kr i 2023.
8. Halden kommune skriver ut eiendomsskatt på faste eiendommer, inkludert tomter, i hele Halden kommune for skatteåret 2023 jf. eiendomsskattelovens §§2 og 3 bokstav a. Kommunen skriver ut skatt på næringsdelen (bygning og grunn) i tidligere skattlagte verk/bruk (annet ledd i overgangsregel til eskl. §§ 3 og 4). Det skrives også ut skatt på det særskilte skattegrunnlaget redusert med fem syvendedeler til to syvendedeler i 2023 (overgangsregel til §§ 3 og 4 første ledd første punkt).

Halden kommunestyre vedtok at kommunen gjennomfører alminnelig omtaksering for eiendomsskatt i 2020 for samtlige faste eiendommer jf. eskl. § 8-a-3 nr. 2 med virkning fra skatteåret 2021. Formannskapet vedtok i møte 30.04.20 at man for 2021 skulle bruke Skatteetatens formuesverdier/boligverdi som grunnlag for boligeiendommer, og at eiendommer som ikke har dette skal takseres av kommunen. Denne omtakseringen er ferdig, og nye takster er iverksatt fra skatteåret 2021. For utskriving av skatt på boligeiendommer benyttes Skatteetatens formuesgrunnlag for de boliger hvor dette er beregnet jf. eskl. § 8 C-1. For øvrige faste eiendommer gjennomføres allmenn kommunal taksering jf. eskl. § 8 A-2 og 8 A-3.

Før øvrig gjelder (jf. eiendomsskattelovens § 10) følgende for utskrivingen av eiendomsskatt for året 2023:

- a) Med de unntak som er nevnt under skal skattesatsen etter eskl. § 11 være 7 promille av den fastsatte takstverdien.

- b) Med hjemmel i eskl. § 12, bokstav a, skal skattesatsen for «bustadelen i eigedomar med sjølvstendige bustaddelar» og fritidseiendommer være 2,7 promille av takstverdien. Ubebygde tomter beskattes med 2,7 promille av takstverdien jf. eskl. § 12, bokstav b.
 - c) I tillegg gis etter eskl. § 11, annet ledd, et bunnfradrag på 500 000 kr for hver selvstendig boenhet i boliger (herunder fritidseiendommer) i faste eiendommer som ikke blir brukt i næringsvirksomhet. Nye boliger uten formuesgrunnlag undergis kommunal taksering inntil formuesgrunnlag foreligger fra Skatteetaten.
 - d) Etter eskl. § 7 kan som tidligere, etter nærmere søknad og vedtak for den enkelte eiendom, fritas eiendommer etter dennes bokstav a) «eigedom åt stiftingar eller institusjonar som tek sikte på å gagne ein kommune, eit fylke eller staten» og dennes bokstav b) «bygning som har historisk verdi».
 - e) Etter eskl. § 5, bokstav a, fritas eiendom som Staten eier så langt eiendommen har historiske bygg eller anlegg gjennom fredningsvedtak jf. Lov om kulturminner.
 - f) Etter eskl. § 5, bokstav h, skal fritas «eigedom som vert driven som gardsbruk eller skogbruk». For slike eiendommer gjelder dog at det skal svares eiendomsskatt forvåningshus, kårbolig, med garasjer og uthus, og passende tomt. Eiendomsskatten for dette svares etter samme satser og regler som for boligeiendommer.
 - g) Kommunens skattetakstvedtekter.
9. De gebyrsatser som fremkommer i gebyrregulativer/forskrifter som er vedlagt dette dokument vedtas.
10. Kommunale avgifter skrives ut i 4 terminer i 2023, med forfall 20. mars, 20. mai, 20. september og 20. november. Det er åpnet for at innbyggere som ønsker det kan be om månedlig fakturering av kommunale avgifter.
11. Eiendomsskatten skrives ut samtidig med kommunale avgifter
12. Forskrift for kommunale vann- og avløpsgebyrer, forskrifter bygg, plan, utslipp, deling, eiendomsregistrering og seksjonering, forskrifter Halden havn, forskrifter om bryggeplasser og forskrifter om feiing og tilsyn vedtas.

Per Kristian Dahl
Personistpadet

